

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

43. Quo tempore sit licitum bellare? Et an in diebus festis, si necessitas
poscat, & secus si non poscat, licitum sit bellare absque culpa peccati
mortalis, si Missan no[n] prætermittatur? Et an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

primam sententiam docuisse, quia Advocatus etiam in dubia causa vtrius parti patrocinari potest, & famulus feruire potest domino exercenti contractus speculatione dubios. Et hanc sententiam tenet etiam Vviger. in 2. 2. D. Thome q. 3. art. 1. dub. 3. num. 50.

5. Verum stando in tertia sententia tanquam probabiliori, sub nomine militum subditorum puto intelligi non solum subditos indigenas, sed etiam alienigenas mercede conductos, qui continuis stipendiis sub eodem Principe artea debebant tam tempore belli, quam pacis secus de illis, qui solum tunc tempore belli conducuntur. Ita ex multis Sanchez. *vbi supra* n. 16.

Sup. hoc supra in Ref. 35. §. ult. & in Ref. 38. §. Sed hic.

6. Notandum est tamen hic obiter contra Sylvestrum *verb. bellum* 1. q. 9. conclus. 3. quod supradicti milites si postea cognoscunt iniustitiam belli, non tenentur restituere quae consumpserunt; quia cum non praecaverint, solum tenentur restituere ratione rei acceptae si extet, vel quantum ex ea facti sunt locupletiores; ita ex multis tenet Merol. *tom. 1. disp. 3. c. 3. corol. 2. 2. n. 334.* Non omitam etiam hic adnotare cum Martinez *in 1. 2. tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 5. concl. 2.* quod I ministri Principum, etiam si dubitent de iustitia sententiae, possunt, & tenentur nihilominus illam exequi.

7. Et tandem pro coronide huius resolutionis ponam hic singularem locum Paludani in 4. *disp. 15. q. 2. n. 30.* *vbi* sic ait. De exercitu autem sciendum, quod quando constat dominum habere iustum bellum, subditi tenentur iurare, vel quando dubium est: quando autem est certum de opposito, peccant obediendo; sed quia non sunt principales, nec vnusquisque est adiuvans talis, quod sine eo non fieret praedatio, non tenentur restituere omnia spolia exercitus, sed solum quantum ad eum peruenierit. Ita ille.

RESOL. XLI.

An Milites, siue subditi sint, siue non, teneantur examinare iustitiam belli? Ex parte 6. tractatu 4. Resol. 9.

Sup. hoc in Ref. praeterita §. Secunda, & infra in Ref. 46. §. Sed ego. in ter. in diu. & finem, a vers. Nec tenentur, & in aliis eius annot.

§. 1. **Q**uoad primum, Respondeo negative: quia si esset subditis obligatio disquirendi belli iustitiam, non possent vnquam Principes bellum inferre, quia examen totius exercitus duraret aeternum; nec item possent aperiri consilia Principum, nec omnia, quae ipsi cum hoste gessere. Denique tot Tribunalia essent erigenda, quot milites deligendi. Ratio autem a priori est; quia Princeps ius habet praecipendi militi, vt accepto stipendio obediat in pugna; & hic tenetur parere, in cuius possessione iuris est Princeps; dum ergo non constat militi Principem esse in eo iussu iniustum, tenetur illi parere alioquin possessione sua eum priuaret absque causa. Confirmatur, dum tortori non constat de iudicis iniustitia in eo damnando, tenetur eum damnatum capitis obruncare! quia ad eum non spectat iudicium, sed executio; si autem tortori constaret de iudicis iniustitia, teneretur abstinere a caede innocentis; eadem ratione milites tenentur, quia sunt nobiles tortores sui principis & orbis.

2. De non subiectis Principi idem sentio: nempe milites priuatos posse militate sub Principe alieno sine examine caute; vt ego cum multis satis probavi in 4. *part. tract. 3. resol. 7.*

Quae hic est Ref. antecedens, signanter in §. Tertia, ad medium, & in Ref. not. praecedentibus, &c.

RESOL. XLII.

An bellare in diebus festis, si per se licitum? Et si fiat praeparatio in die festo etiam extra necessitatem, (si Missa audiat) an sit peccatum mortale?

Et an in diebus casuetiam excusetur a peccato, qui operibus, fossa, & vallo, arces, vrbes, oppugnare muniunt, & alia similia faciunt? Ex p. 4. 1. 4. & Mol. Ref. 2. 29.

§. 1. **N**egatiue respondet Suarez de Religione *tom. 1. lib. 2. de festis. cap. 28. num. 8.* Fagundes de *bell. tom. 2. tract. 27. cap. 9. n. 175.* & nouissime Caltrus Palaus *tom. 2. de obseru. festorum, disp. 2. punct. 5. num. 11.* quia bellare est actio merè corporalis laboriosa, & est vnus actus mechanicus ergo non est opus liberale, sed feruile.

2. Haec opinio est probabilis, sed non minus probabilem affirmatiuam sententiam esse puto, quam nouissime docet ex eadem societate Iacobus Granado in 2. 2. D. Thome *contr. 3. tract. 1. 2. disp. 4. sect. 7. n. 6.* & respondet ad omnia argumenta adducta à P. Suarez de *lib. Caietanus tom. 2. 2. q. 40. art. 1. 4. Bañ. dub. 4. n. 4. Valenzia tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 5. Sa ver. Bellum. 3. 5. & Riquier in *summa part. 1. c. 126. n. 10.* putant, praeparationem, si fiat in die festo, etiam extra necessitatem, si Missa audiat non esse peccatum mortale; unde licet existiment esse veniale; ego tamen puto cum Granado *vbi supra* n. 63 qui citat Lorcan, valde prohibere, & nullum esse peccatum, si Missa audiat.*

3. Adde, quod, etiam stando in prima opinione, bellare in die festo ferè semper est licitum, cum tempore aliqua vtilitas, aut necessitas in non differendo bello ad aliud tempus, si statim commodè geri possit: unde excusantur, qui aggeribus, fossa, & vallo, arces, vrbes, oppidave muniunt, & alia similia faciunt.

RESOL. XLIII.

Quo tempore sit licitum bellare? Et an in diebus festis, si necessitas poscat, & secus si non poscat, licitum sit bellare absque culpa peccati mortalis, si Missa non praeparatur? Et an quando bellum est in prociuitate, teneantur Milites audire Missam in die festo? Ex parte 6. tractu 4. Ref. 32.

§. 1. **R**espondeo: Ab Aduentu vsque ad Octauam Palchae prohibuit bellare Alexander III. in *cap. Treuga, de treug. & pace.* sub grauib. peccis, & comminatione excommunicationis: sed hoc praecatum receptum non fuit, vt ibi notat Glosa, & tradit Valenzia *tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 5.* Suarez *disp. 23. de bello sect. 7. n. 24.* & alij.

2. Verum difficultas est de diebus festis. Et quidem seculi necessitate & vtilitate in illis pugnatione posse docet Caltrus Palaus *tom. 1. tract. 6. disp. 5. punct. 6. num. 12.* quia est opus feruile: & D. Thomas in 2. 2. *quest. 40. art. 4.* docet licitum esse bellare diebus festis, si id necessitas poscat; secus si non poscat. Et Caietanus in Commentario sub nomine necessitatis intelligit etiam vtilitatem.

3. Sed ego certum puto: quando in die festo non negligitur Missa, tunc non est peccatum mortale tale bellum offensiuum exercere. Ratio est, quia in die festo solum prohibentur opera feruilia, id est, quae feruorum propria sunt ad bellare non est opus feruile, quia non minus pertinet ad Dominos, ac Principes quam ad seruos. At saltem sit veniale? affirmat Bañ. n. 2. quia bellum affert magyas distractiones, quae impediunt pietatem ac devotionem, cui diebus festis vacandum est. Molina putat non sepe esse veniale, quia saepe fit vt milites quando pugnant, potius abstrahantur

à peccatis, quàm à pietate. Nam extra pugnam, quando in otio viuunt, multas habent peccandi occasiones, quas non habent in ipsa pugna actuali. Tunc potius solliciti sunt de pia morte, & dolore peccatorum, quàm de nouis peccatis perpetrandis, vel etiam excogitandis.

4. Verùm contrariam sententiam tenet Lorca in 2. 2. *quest. 20. artic. 4.* ubi sic ait. Non solum propter necessitatem vrgentem, & vtilitatem sed abique vtraque, & etiamsi bellum sit iniustum, non existimo esse peccatum praeliari in die festo, dummodo Missa non praetermittatur. Circumstantia enim diei festi non vitiat bellum iustum, aut auget malitiam belli iniusti, quoniam praeliari non est opus seruile. Non esse autem seruile declaratur exemplo, nam agere ludos bellicos, vt hastiludia in die festo exultationis aut exercitationis gratia, censetur licitum, & non computatur inter opera seruilia; & rixari priuatum in die festo, etiam vsque ad occisionem hominis, non existimatur opus seruile, nec contra festiuitatis obseruationem; ergo nec publicum bellum. Quid enim interest? Itaque nulla est circumstantia temporis ad bellandum obiectanda. Quod plene definiti videtur Nicolaus in *cap. si nulla, allegato*. Si nulla, vrget, inquit, necessitas, non solum in quadragesimali tempore, sed omni est à praelio abstinendum. Si autem inuitabilis vrget necessitas & importunitas, nec quadragesimali tempore est bellorum praeparationi parcendum: ac si dicat. Solum in considerandum est, an bellum sit iustum, & necessarium: de tempore autem nulla est habenda ratio.

Et hanc sententiam praeter Lorcam docet nouissimè Hurtad. de Mend. *vol. 2. disp. 169. sect. 15. §. 150.* Coñinch. *disp. 31. de bello dub. 7. n. 123.* Molina *t. 1. tr. 2. disp. 111.* Reginaldus *tom. 2. lib. 21. c. 8. num. 99.* quibus ego adhaereo.

5. Quæres. An in die festo; quando praelium est in prociectu, ad Missam audiendam Milites teneantur: Caietanus & Lorca Cisterciensis asserunt, Missam non esse praetermittendam abique grauissima necessitate: sed tamen satis respondetur, si auditio illa Missæ praeparationi ad praelium non noceat, consuetissimum, imò necessarium est eam audire: in hoc enim casu præceptum Ecclesiæ obligat: sed si tantisper hæc auditio impediatur, aut milites ne se, vt par est, ad pugnandum accingant; aut Sacerdotes, ne vacent tunc confessionibus ipsorum Militum audiendis; quod opus præstat auditio Missæ, non est dubium, quin ab eius audicione merito excusentur. Et ita tenet Duualhus in 2. 2. *Diui Thomæ tractat. de charitate, quest. 16. arr. vltim.*

RESOL. XLIV.

An secreta Principum, seu Exercitus licitum sit reuelare ad euitanda tormenta, & iacturam vite?

Et an liceat ad euitandum graue damnum alterius crimen occultum & peccatum tibi sub secreto reuelatum manifestare, etiam si illi inde mors imminet, aut infamia, modo illud secretum sine vi & fraude ab eo acceptis?

Et quid, si sine causa supra dictum crimen occultum, & peccatum proderet, an extra peccatum teneatur etiam ad restitutionem, si pro deposito aliquid accepit? Ex parte 6. tractatu 6. & Misc. 1. Resol. 60.

§. 1. Respondeo negatiuè. Et ideo assero, quòd si aliquis sciat secretum Regis, seu exercitus, vel Reipublicæ; ex cuius reuelatione vel vita,

Tom. VII.

vel fama Regis, vel magnum aliquid bonum publicum pendet; non licebit illud reuelare: quia præcunte natura lumine docemur bonum commune antefendum esse priuato. Vnde sequitur militem Hispanum à Gallo in bello captum, quamuis tormento um vi torqueatur, aut occidatur, non posse tuta conscientia secreta iusta sui exitus aperire: nec è contra Gallum militem secreta exercitus Galliarum, quando ea secreta conducunt ad conseruationem totius exercitus. Et ita docet Nauarra de *restit. lib. 2. cap. 4. num. 130.* Malderus de *iniuria, tract. 7. cap. 1. dub. 10. & 11.* & alij quos citat & sequitur Fagundez in *præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 8. cap. 6. num. 11.*

2. Notandum est tamen secloso supra dicto casu ad vitandum graue damnum, verbi gratia, torturam, poteris licite alterius crimen occultum & peccatum tibi sub secreto reuelatum manifestare: etiamsi inde mors illi imminet, aut infamia sequatur: modo illud secretum sine vi & fraude ab eo acceptis. Probatur: quia si illud non teneor seruare, quando vergit in damnum proximi; multò minùs teneor quando vergit in meum damnum: nemo enim magis proximus est, quàm quisque sibi. Secundo; quia non teneor cum tanto meo incommodo seruare vitam aut famam proximi. Tertio; quia illud secretum est quoddam veluti depositum apud me occultatum, quod non teneor cum tanto damno meo seruare occultum: si tamen sine causa proderem, inferrem iniuriam deponenti, & tenerem ad restitutionem, si pro deposito aliquid accepit, quia voluntarie essem causa damni proximo illati. Ita Nauarra & Fagundez *locis citatis* quibus adde L. sium *lib. 2. cap. 11. dub. 8. num. 54. & seq.*

RESOL. XLV.

In quo peccant Milites erga eos, apud quos commorantur?

Et quid teneantur restituere?

Et de aliquibus alijs agit, in quibus peccant mortaliter Milites, si non obediunt Duci, vel residet militia: & quis, quid, & quibus in aliquibus alijs casibus tunc occurrentibus restituere teneatur? Ex parte 6. tractatu 4. Resolutione 26.

§. 1. Respondeo grauius peccare milites, & cum onere restituendi.

1. Primo, qui aliquid Rusticis, alijve, apud quos hospitantur, aut per quos transeunt, subripiunt; aut ab iniuris extorquent præter ea, quæ ex constitutione Principis debent eis subministrari, quæ seruitia vocare solent, vt sunt lumen, ignis, lectus, palea. Nec excusantur; si Rustici petentibus, aut quandoque etiam vltro iis offerant pecuniam, aut similia; quia donationes illæ communiter non sunt spontaneæ, sed coactæ; metu maioris mali: atque ita peccant accipientes, nisi constet eas omnino liberè fieri.

3. Secundo; quando actu aut favore ab iis, qui ipsis hospitia debent præscribere, obtinent plures schedulas, quibus iis diuersæ domus pro hospitio assignant; & deinde ab aliquibus pecunias accipiunt, vt apud eos non hospitentur: quæ ratione multi iniuste grauantur.

4. Ex priore dicto excipe casum, quo milites ob defectum solutionis sunt in extrema, aut graui necessitate; ita vt se sustentare nequeant: nisi à suis hospitibus sibi necessaria extorqueant; tunc enim id licite faciunt. Quæ hic maxime locum habent, cum alijs milites necessarid debent aut perire, aut castra deserere, quod fieret cum maximo totius communitatis,

M m 3 atque